

چکیده

روستاها به عنوان یکی از بسترهای سکونتگاهی انسان و مخاطرات محیطی به عنوان پدیده طبیعی از مهمترین مباحث جغرافیا در حوزه برنامه ریزی فضایی می باشند. در همین راستا پژوهش حاضر به دنبال ارائه الگوی راهبردی ایمنی سکونتگاههای روستایی در شهرستان تهران می باشد. بحث خطرپذیری بالای روستاها در برابر بحران و عدم توجه کافی به ایمنی سکونتگاهها روستایی در کاهش اثرات بحران، مهمترین ضرورت این پژوهش است. حوادث و رخدادهای طبیعی مانند زلزله، سیل، گرد و خاک، خشکسالی و غیره بارها زندگی را در روستاها به مخاطره می اندازد، بنابراین گستره مفهومی مخاطرات محیطی، نوعی نگرش و ادراک خاص را برای روستاییان ایجاد می کند، که با توجه به محیط جغرافیایی زندگی روستاییان و نوع کنش آنان در مقابل این خطرات، مفهوم مذکور می تواند متنوع و متمایز تقسیم گردد. از طرفی اهمیت تبیین مفهوم مخاطرات محیطی از دیدگاه روستاییان و کشاورزان هنگامی مضاعف می گردد که معمولاً آنان آسیب پذیرترین اقشار در برابر بلایا به شمار می روند. بنابراین با توجه به آرمانهای نیل به توسعه پایدار، ارتقاء کیفیت زندگی، رفاه و توسعه اجتماعی و محیطی، لازم است که مخاطرات طبیعی و آسیب پذیری نسبت به آن در کانون مباحث توسعه و برنامه ریزی در ابعاد مختلف بخشی و فضایی و نیز در سطوح مختلف محلی تا ملی و بین المللی قرار بگیرد. پژوهش حاضر از نظر روش شناسی توصیفی - تحلیلی و از نظر هدف کاربردی می باشد. جمع آوری داده ها و اطلاعات بصورت میدانی (پرسشنامه به روش دلفی) و اسنادی انجام شده است و در تحلیل ها به کمک نرم افزاری Arc GIS 11 Expert Choice و SPSS از تحلیل های آماری و فضایی استفاده شده است. نتایج تکنیک دلفی پژوهش نشان میدهد که در مدیریت ایمنی مراکز روستایی هیچ الگو و طرحی موثری وجود ندارد. این مراکز به لحاظ خدمات ایمنی و آتش نشانی به مراکز شهری وابسته هستند و در نتیجه نبود روش های پیشگیرانه از یک سو و امکانات تاسیسات و تجهیزات مناسب مقابله از سوی دیگر موجب آسیب پذیری بالای این مراکز در قبال مخاطرات می شود. همچنین تحلیل فضایی نشان می دهد که اکثریت روستاهای شهرستان تهران در نیمه جنوبی شهرستان و در قسمت پایین دست کلانشهر تهران در ارتفاعات کمتر از ۱۴۰۰ متر قرار گرفتند در حالی که از نظر مخاطرات محیطی (زلزله، سیل) بالاترین آسیب پذیری را دارند و قابل ذکر است که این مراکز از نظر خدمات آتش نشانی هم با مشکل جدی روبرو هستند با توجه به وجود کارگاه های صنعتی و انبارها، و مشاغلی که احتمال آتش سوزی بالای را دارند. تحلیل همبستگی پژوهش هم نشان می دهد که هر چقدر از تهران مراکز روستایی فاصله بیشتر دارند از نظر خدمات ایمنی محروم تر هستند. و همچنین هر چقدر مخاطرات محیطی روستا بالاتر است به همان میزان وابستگی شغلی و درآمدی آن روستا به تهران بیشتر می باشد.

واژه ها کلیدی: الگو، راهبرد، مدیریت ایمنی، سکونتگاههای روستایی، شهرستان تهران